

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Onderzoekskwesties in het hbo

Hélène van den Nieuwenhoff*

Hans van Keken, Voor het onderzoek: De onderzoekskwestie als basis voor praktijkonderzoek (3de herz. ed.), Amsterdam: Boom Lemma, 2015, 132 pp., ISBN 9789462364608, € 22,50; e-book ISBN 9789462741294, € 15,99.

Hans van Keken gaat in zijn boek *Voor het onderzoek: De onderzoekskwestie als basis voor praktijkonderzoek* met name in op de cruciale eerste stappen van een praktijkgericht onderzoek: onderwerpkeuze, afbakening en omschrijving van het vraagstuk en formulering van onderzoeksvragen en doelstelling. Hij richt zich hierbij niet op een bepaalde onderzoekstraditie of bepaald paradigma, hoewel de aangehaalde voorbeelden meestal naar kwalitatief onderzoek leiden.

Ook deze derde en herziene editie is bestemd voor hbo-studenten die onderzoek doen naar een praktijkvraagstuk in en voor een organisatie of bedrijf. Een in het oog springende verandering ten opzichte van de tweede editie is het gebruik van de term 'onderzoekskwestie' in plaats van 'probleemstelling'. Met onderzoekskwestie bedoelt Van Keken de beschrijving van een doordacht en onderzoekbaar beroepsrelevant vraagstuk. Hij heeft voor deze wijziging gekozen omdat er bij praktijkonderzoek niet altijd sprake is van een probleem.

Praktijkonderzoek op hogescholen

Ter plaatsbepaling zet Van Keken in het begin van het boek uiteen waarin praktijkonderzoek (ofwel praktijkgestuurd of praktijkgericht onderzoek) op hogescholen zich onderscheidt van het zuiver wetenschappelijk onderzoek dat veelal op universiteiten wordt verricht. Waar zuiver wetenschappelijk onderzoek gericht is op theorievorming met een brede reikwijdte, streeft praktijkonderzoek naar direct toepasbare resultaten ten behoeve van een concrete verbetering in een specifieke beroepspraktijk.

Naast kwaliteitsverbetering voor de beroepspraktijk, is het doen van praktijkonderzoek volgens Van Keken ook vormend voor de hbo-student zelf. Zo leert de van nature vaak praktisch ingestelde hbo-student ook systematisch te werk te gaan, met enige afstandelijkheid naar zaken te kijken, het handelen te verantwoorden en kennis over te dragen.

Een praktijkonderzoek voor een hbo-student start frequent vanuit een diffuus en soms intuïtief gepresenteerd vraagstuk uit de beroepspraktijk. Van Keken beoogt met dit boek hbo-studenten te helpen met het onderzoekbaar maken van het vraag-

* Drs. Hélène van den Nieuwenhoff is gezondheidswetenschapper en werkt als docent op de bacheloropleiding tot verpleegkundige van Fontys Hogeschool Mens en Gezondheid te Eindhoven. E-mail: h.vandennieuwenhoff@fontys.nl.

stuk door objectief naar het voorgelegde vraagstuk te kijken en het in te perken en expliciet te maken.

Inhoud

Het boek omvat vijf hoofdstukken. Na een korte uiteenzetting van bovengenoemde kenmerken van praktijkonderzoek luidt Van Keken het begrip onderzoekswestie in, beschrijft het nut ervan en geeft tien criteria waaraan de onderzoekswestie moet voldoen. Samengevat kan gesteld worden dat de onderzoekswestie een beschrijving is van het onderwerp van onderzoek met een verantwoording waarom dit onderzocht gaat worden. Deze onderzoekswestie is niet zomaar te beschrijven. De verschillende voorbereidende activiteiten en denkstappen die hiervoor nodig zijn, passeren in de volgende hoofdstukken de revue.

Hoofdstuk 2 staat allereerst stil bij het kiezen van een onderzoeksonderwerp, met praktische tips als denk terug aan je stage en bekijk vakliteratuur en onderzoeksverslagen van andere studenten. Extra aandacht wordt ook besteed aan het vormen van een eigen visie op het door de praktijk aangeleverde vraagstuk, wat vaak gekleurd is door een eenzijdig perspectief of eenzijdige belangen. Vervolgens worden methoden aangereikt om de onderzoekswestie te verhelderen, waaronder de 6W-vragen en brainstormtechnieken.

In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de vraag hoe de onderzoekswestie kan leiden tot een hoofdvraag en deelvragen voor het praktijkonderzoek. Ook hier worden weer praktische handreikingen en voorbeelden gegeven, bijvoorbeeld om van een dubbele onderzoeksvraag een enkele te maken. Er wordt ingegaan op zoekstrategieën, diverse beschikbare bronnen en verwijzingen naar bronnen.

Hoofdstuk 4 handelt over het gebruik van literatuur, bijvoorbeeld ter onderbouwing van de onderzoekswestie of om te komen tot een hoofdvraag en deelvragen. Maar ook de omgang met de opdrachtgever en onderzoeksethiek komen op een praktische wijze aan bod.

Slofhoofdstuk 5 voelt in eerste instantie aan als een samenraapsel van diverse overige onderwerpen, wat jammer is omdat het belangrijke onderwerpen betreft. Allereerst wordt op een concrete manier stilgestaan bij aspecten ten aanzien van het werken met een opdrachtgever, iets wat in weinig andere bronnen aan bod komt. Er wordt een overzicht gegeven van de zaken die besproken kunnen worden met de opdrachtgever, zoals consensus over de onderzoekswestie, rolverheldering, beschikbaarstelling van de onderzoeksgegevens en het eindrapport, inzet van middelen en personeel van de opdrachtgever. Vervolgens wordt kort ingegaan op onderzoeksethiek, dat wat mij betreft een apart hoofdstuk had verdiend. Het laatste hoofdstuk wordt afgesloten met een beschrijving van de onderdelen van een onderzoeksverslag. Er wordt een voorbeeld gegeven voor de hoofdstukindeling van een redelijk traditioneel onderzoeksverslag, wat minder van toepassing is op bijvoorbeeld actieonderzoek.

Praktische handvatten

In het boek zijn voorbeelden gebruikt uit de beroepspraktijk van *Social Work*, maar Van Keken mikt ook op andere hbo-studenten. Zeker studenten uit het domein van zorg en welzijn zullen zich herkennen in de voorbeelden. De aansprekende en toegankelijke tekst wordt niet alleen ondersteund met voorbeelden, maar ook met checklists, opdrachten en beperkte aanvullende informatie op een website.

Titel

De titel *Voor het onderzoek: De onderzoekskwestie als basis voor praktijkonderzoek* is naar mijn mening wat weinig sprekend op het eerste gezicht. Het eerste woord van de titel (*Voor*) heeft een tweeledige betekenis: *voorafgaande aan én ten behoeve van*. Deze woordspeling is leuk gevonden, maar mijns inziens licht bezijden de waarheid, omdat de formulering van onderzoeksvragen binnen de empirische cyclus geplaatst wordt en niet eraan voorafgaand.

Ik heb daarnaast twijfels of hbo-studenten dit boek zelfstandig weten te vinden in deze eerste fase van het onderzoek. Als hbo-docent heb ik de ervaring dat studenten meestal pas naar methodologieboeken grijpen op het moment dat de vraagstellingen al geformuleerd zijn. En zelfs als de studenten bij de start van het onderzoekstraject al zoeken naar een boek, twijfel ik eraan of de titel van het boek, met daarin het woord *onderzoekskwestie*, voldoende prijsgeeft waarvoor het boek gebruikt kan worden. Hoewel Van Keken een vinger op een zere plek legt ten aanzien van de gangbare term *probleemstelling*, levert het woord *onderzoekskwestie* (in plaats van *probleemstelling*) vooralsnog meer verwarring op dan helderheid. De term ontbreekt namelijk nog in andere onderzoeksmethodologische literatuur en de associatie met de Engelse term *research question* is wellicht voor sommigen ook een struikelblok.

Conclusie

Niettegenstaande mijn reserves ten aanzien van de titel en het woord *onderzoekskwestie* vind ik dit beknopte boek zeer geschikt voor de hbo-student die kwalitatief praktijkgericht onderzoek verricht, al is het boek niet specifiek op kwalitatief onderzoek gericht. Het boek biedt een praktische inslag voor het doorlopen van de eerste stappen in de empirische cyclus, tot en met de formulering van deelvragen. Het maakte mij als docent er weer eens op attent dat er in de eerste fase van een praktijkonderzoek veel van de hbo-student verwacht wordt, vooral indien de opdrachtgever snel resultaat verwacht. Het vergt dan heel wat van de student om ogenschijnlijk tegen die wens in, een stapje terug te doen en een vraagstuk systematisch en objectief te benaderen.